

СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК 338.48

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.4.25>**М. В. БАГРІЙ**Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: 0000-0002-7357-9418**Л. П. КУШНІР**Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: 0000-0001-8456-4935**О. В. ТЕРЛЕЦЬКА**Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: 0000-0003-3795-8653**У. А. МАРТЕНЮК**Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: 0000-0002-8739-6356**ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК
ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ**

Україна – країна, яка має великий туристичний потенціал. Країна достатньо забезпечена усіма видами ресурсів для розвитку національного курортного і туристичного продукту та виходу на міжнародний ринок. Туризм в Україні – одна з найперспективніших галузей економіки. Одним з пріоритетів нашої країни є наявність великої ресурсної бази та вигідного географічного положення. Сфера туризму – одна з найприбутковіших і динамічних галузей світового господарства. На сьогоднішній день в індустрії туризму задіяний кожен десятий працівник у світі.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, досліджень провідних економістів щодо стану та перспектив розвитку туризму та рекреації, залишається актуальним узагальнення сутності категорії «туризм і рекреація», дослідження впливу глобальних факторів на розвиток туризму та рекреації, про індустрію туризму та рішення. Незважаючи на важкі часи для країни в цілому, індустрія туризму продовжує динамічно розвиватися, збільшуючи зайнятість і прямо і опосередковано впливає на інфраструктуру регіонів країни.

У статті розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності поняття «туризм» і «рекреація» та запропоновано схему формування поняття туристично-рекреаційної галузі. Детально розглянено загальнодержавний рівень впливу на розвиток туристично-рекреаційних ресурсів та не менш дієвий і важливий вплив регіонального рівня на розвиток туристично-рекреаційних ресурсів.

Розглянуто сутність впливу глобальних чинників на індустрію туризму. Визначено низку однотипних чинників, які впливають на його розвиток. Проаналізовані головні причини зниження темпів розвитку туристичної сфери в Україні. Визначено що головним, на наш погляд є природні (екологічні) чинники, які відповідають за потенціал навколишнього середовища туристично-рекреаційної галузі, оскільки позитивний рівень екології призведе до збільшення туристичного попиту. Запропоновано шляхи вирішення причин, які гальмують розвиток туризму.

Ключові слова: туризм, туристично-рекреаційна галузь, туристична індустрія, рекреаційна галузь, турист, рекреація, туризм, туристичний ринок.

M. V. BAHRIY

Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv
ORCID: 0000-0002-7357-9418

L. P. KUSHNIR

Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv
ORCID: 0000-0001-8456-4935

O. V. TERLETSKA

Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv
ORCID: 0000-0003-3795-8653

U. A. MARTYNIUK

Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv
ORCID: 0000-0002-8739-6356

THE INFLUENCE OF GLOBAL FACTORS ON THE DEVELOPMENT OF THE TOURIST AND RECREATIONAL INDUSTRY

Despite the presence of a significant number of scientific papers, and research conducted by leading economists on the state and prospects of tourism and recreation, it remains relevant to generalize the essence of the category of “tourism and recreation”, study the impact of global factors on the tourism industry and solutions. Despite the difficult times for the country as a whole, the tourism industry continues to grow dynamically, increasing employment and directly and indirectly affects the infrastructure of the country's regions.

The article considers theoretical approaches to defining the essence of the concept of “tourism” and “recreation” and proposes a scheme for forming the concept of tourism and recreation. The national level of influence on the development of tourist and recreational resources and no less effective and important influence of the regional level on the development of tourist and recreational resources are considered in detail.

The essence of the influence of global factors on the tourism industry is considered. A number of similar factors that affect its development have been identified. The main reasons for the slowdown in the development of the tourism sector in Ukraine are analyzed.

The social factor, the high level of which leads to an increase in the number of travelers, the economic factor, the positive dynamics of which causes the population to allocate more money for travel, scientific and technological progress, which increasingly emerges new opportunities to provide new and improve existing services, to increase high conditions of comfort and safety of travelers, political factor, which is based on a stable political situation in the country, demographic and international factors, religious factor, which is in the process of formation, the impact of material factors on the quality of tourism services, geographical and environmental factors will increase tourism demand, cultural, which represents the national culture to the world and builds uniqueness in the country and the seasonal factor in which seasonal fluctuations and climatic conditions of the country directly affect the demand for tourism product. Ways to solve the reasons that hinder the development of tourism are proposed.

Key words: *tourism, tourist and recreational industry, tourist industry, recreational industry, tourist, recreation, tourism, tourist market.*

Постановка проблеми

Туризм в Україні – одна з найперспективніших галузей економіки. Одним з пріоритетів нашої країни є наявність великої ресурсної бази та вигідне географічне положення. Але, незважаючи на це, з кожним роком стан туристично-рекреаційної галузі погіршується. Причинами такого процесу є вплив глобальних чинників на розвиток туризму в Україні. До цих чинників можна віднести наступні: релігійні, географічні, науково-технічний прогрес, культурні, природні (екологічні), економічні, матеріальні, соціальні, політичні, демографічні, сезонні, міжнародні. Вирішення цих проблем є актуальним для розвитку туристично-рекреаційної галузі в умовах глобалізаційних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження щодо впливу глобальних чинників на розвиток туристично-рекреаційної галузі розглянуті в працях видатних вчених: Т. І. Ткаченко, Ю. В. Михайлова, С. С. Боровик, Л. М. Немець, Т. А. Рябова, О. Г. Топчієв, Н. Ю. Гаценбиллер та інших. Вони проаналізували причини впливу глобальних чинників на туристичну індустрію. Також розробили шляхи вирішення наявних проблем у туристично-рекреаційній галузі.

Формулювання мети

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, та проведені дослідження провідними вченими економістами стану та перспектив розвитку туристично-рекреаційної галузі, актуальними залишаються узагальнення

визначення сутності категорії «туристично-рекреаційної галузі», дослідження впливу глобальних чинників на туристичну індустрію та шляхів вирішення проблем.

Виклад основного матеріалу

Сучасний розвиток туристично-рекреаційної галузі – це найбільш прогресивний та самостійний вид економічної діяльності, що є складним динамічним процесом, набуваючи дедалі більшої вагомості та пріоритетності в туристичній індустрії.

Незважаючи на важкі часи сьогодення для країни вцілому, туристична галузь продовжує динамічно зростати, підвищуючи рівень зайнятості населення та прямо і опосередковано впливає на інфраструктуру регіонів країни.

Такі поняття як «туризм» і «рекреація» значною мірою пов'язані між собою. Зокрема, під рекреацією найчастіше розуміють активний відпочинок, пов'язаний з явищами та процесами оздоровчої, спортивної та культурної діяльності, які впливають на відновлення фізичних і духовних сил населення.

У Законі України «Про туризм» зазначено, що туризм – це тимчасовий виїзд (подорож) осіб з постійного місця проживання з пізнавальною, оздоровчою, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою на термін від 24 год. до одного року поспіль, без зайняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування [1, ст. 241].

Туризм, як зазначає Т. Ткаченко, – це чинник соціальної рівноваги та взаєморозуміння між людьми різного соціального статусу, чинник відпочинку й оздоровлення, доступу до різного виду пам'яток, що сприяє міжнародній і політичній стабільності [2, с. 9].

Сьогодні поняття туризму і рекреації дуже часто переплітаються у теоретичному, практичному та методологічному аспектах та в більшості розглядається в їх сукупності.

Вивчаючи низку наукових літературних джерел хочемо запропонувати схему формування поняття туристично-рекреаційної галузі (рис. 1).

Рис. 1. Схема визначення поняття «туристично-рекреаційна галузь» в сучасних умовах

Туристично-рекреаційна галузь має деякі розбіжності у трактуванні поняття, а це залежать від того, з якої точки зору їх досліджувати: з географічної, з економічної чи з соціальної. Проте, незважаючи на розбіжності є низка однотипних чинників впливу на їх розвиток (рис. 2).

Насамперед детально розглянемо загальнодержавний рівень впливу на розвиток туристично-рекреаційних ресурсів.

Соціальні чинники характеризують рівень, якість, традиції життя та потреби населення, високий рівень яких сприяє до збільшення кількості подорожуючих.

До економічних чинників в першу чергу відносяться економічні вигоди, забезпечення зростання доходів населення та підвищення рівня добробуту нації, підвищенні ділової активності та розширенні виробництва товарів і послуг. Це все зумовлює населення виділяти більше коштів на подорожі.

Особливий вплив належить науково-технічному прогресу, оскільки з кожним роком, щоразу більше появляються нові можливості для надання нових і вдосконалення існуючих видів послуг, застосовуються сучасні технології обслуговування туристів для підвищення високих умов комфорту та засобів безпеки подорожуючих.

Основа політичного чинника становить стабільна політична ситуація в країні, міжнародні відносини з іншими державами, стан торговельного та платіжного балансу країни та її партнерів.

Під демографічними чинниками розуміємо кількість населення, статево-вікову структуру, родинний склад, урбанізацію, кваліфікованість кадрів, гостинність місцевого населення тощо. Найбільшу схильність до активних форм туризму виявляють люди у віці 18–30 років. Однак пік загальної туристичної рухливості людей спостерігається за досягнення 30–50 років [8, с. 20].

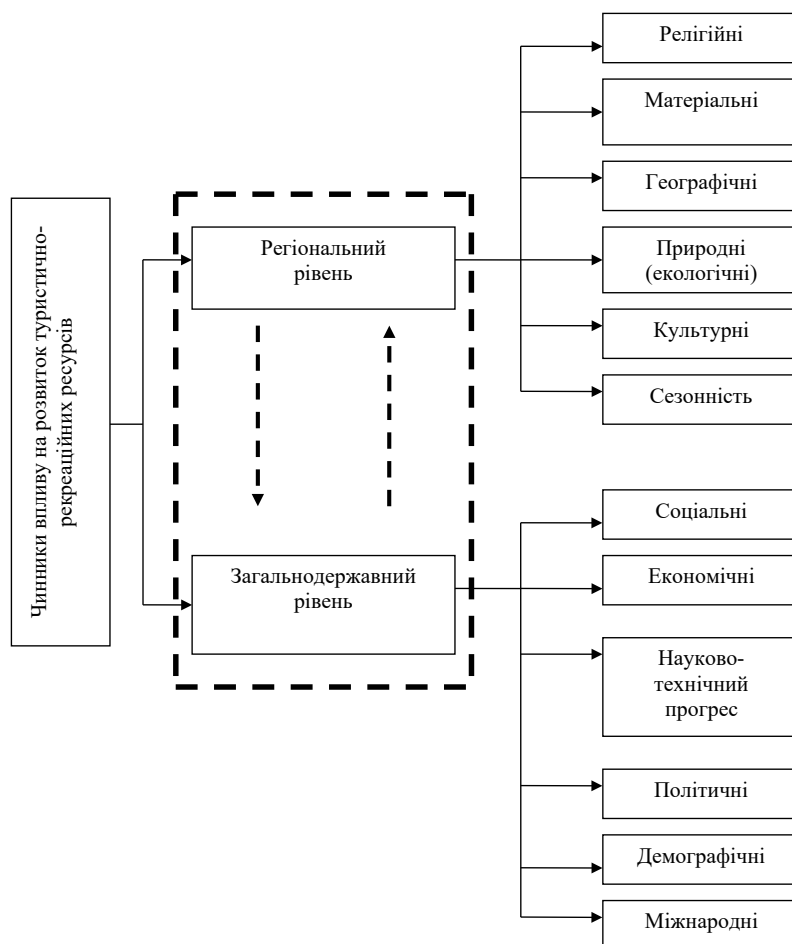

Рис. 2. Загальнодержавні та регіональні чинники впливу на розвиток туристично-рекреаційних ресурсів

Стабільна дія міжнародних чинників створює сприятливі умови для ефективної співпраці та взаєморозуміння між державами.

Не менш дієвий і важливий є вплив регіонального рівня на розвиток туристично-рекреаційних ресурсів.

Релігійний чинник дієвий засіб розвитку туризму, оскільки, є вагом складником наповнення як місцевих співтовариств та держави. В більшості областях України цей напрям знаходиться у стадії формування, оскільки релігійні пам'ятки продовжують залишатися ізольованими від загального туристичного простору.

Вплив матеріального чинника на якість послуг туристичних підприємств пов'язаний з кількістю ресторанів, закладів громадського харчування, закладів розваг на території, з кількістю місць розміщення, професіонального персоналу та засобів зв'язку.

Прямий вплив на розвиток туристичної галузі має географічний чинник, який базується на основних потоках відпочиваючих. Територія відпочинку повинна знаходитися у місцевості рекреаційних зон, цінних рекреаційних ресурсів, а саме моря, річки, гірських і лісових масивів, транспортна доступність.

Головним, на наш погляд є природні (екологічні) чинники, які відповідають за потенціал навколишнього середовища туристично-рекреаційної галузі. Позитивний рівень екології призведе до збільшення туристичного попиту.

Культурні чинники визначають пізнавальні потреби туристів, які мають високий рівень інтелекту та патріотичне виховання. Культурний туризм представляє національну культуру на весь світ та будує унікальність в країні. Тут важливо враховувати наявність у регіоні об'єктів культурної спадщини. До останніх належать місця, споруди

(витвори), комплекси (ансамблі), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність [4].

Сезонність один із найважливіших показників у туристичному бізнесі, що має яскраво виражену залежність від сезонних коливань, що означає нерівномірність руху туристів протягом року, час – виділений клієнтом на подорож, прив'язку до конкретних подій.

Розрізняються три форми сезонності:

1. Однопікова сезонність, яка характеризується одним активним сезоном тривалістю від трьох до чотирьох місяців, зазвичай влітку.

2. Двопікова сезонність включає два туристичних сезони в рік, часто традиційно літо і зима. Україна може і повинна претендувати на країну, як місце літнього та зимового відпочинку, оскільки має потенціал для організації морських круїзів по Чорному морю і гірськолижних курортів в Карпатах.

3. Безпікова сезонність, яка властива в основному урбанізованим центрам, де велика частина атракціонів не сезонні по природі

По ступені інтенсивності туристичних подорожей розрізняють чотири сезони туристичної діяльності:

– сезон пік – це період, найбільш сприятливий для організації рекреаційної діяльності, що характеризується максимальною щільністю туристів і найбільш комфортними умовами для рекреації;

– сезон високий – це найбільший період ділової активності на туристичному ринку, час дії найвищих тарифів на туристичний продукт та послуги;

– сезон низький – період зниження ділової активності на туристичному ринку, для якого характерні найнижчі ціни на туристичний продукт та послуги;

– сезон «мертвий» – це період максимально несприятливий для організації рекреаційної діяльності [3, с. 101-115].

За останній рік туристично-рекреаційна галузь перебуває у стані занепокоєння, у результаті якого вітчизняний туристичний бізнес значною мірою змінив профіль своєї підприємницької діяльності, а саме змінилося співвідношення внутрішнього та виїзного туризму в Україні, істотно помінялася структура в'їзного (іноземного) туризму залежно від країн, з яких в Україну прибували туристи.

Для прискорення темпів розвитку та ефективності зростання підприємств туристичної індустрії, надання цій сфері пріоритетності, необхідно вирішити низку проблеми, що потребують невідкладної державної підтримки та регулювання.

Основними факторами, які гальмують розвиток туристичної сфери в Україні є:

– нестабільність політичної ситуації в країні та наявність військового конфлікту на Сході;

– недоліки регіонального регулювання галузі туризму;

– недостатність рекламної інформації щодо України за кордоном;

– велике податкове навантаження, що є перешкодою для потенційних інвесторів у сферу туризму;

– недостатній рівень кваліфікації персоналу туристичної сфери;

– невелика кількість готелів, які відповідають світовим стандартам.

Однією з головних перешкод ефективного розвитку туристичної галузі в Україні протягом останніх років залишається слабка туристична інфраструктура. Створення нових залізничних та авіарейсів стане стимулом для розвитку важливих туристичних локацій [6].

Висновки

Отже, у статті проаналізовано наявність на туристичному ринку всіх глобальних чинників, які великим чином впливають на його розвиток, а також утворюють безліч проблем, які впливають на розвиток туристично-рекреаційної галузі в цілому, обумовлюють необхідність ідентифікації головних чинників, які суттєво впливають на розвиток туристичної галузі в Україні. Слід зазначити, що діяльність туристичної сфери неможливо розглядати тільки з точки зору ринкового і економічного механізму, варто також враховувати соціальний, демографічний, економічний аспекти. На підставі цього необхідна цілісна і системна політика розвитку туризму в Україні до своїх достатків створення механізмів сприяння ефективного функціонування підприємств туристичної індустрії.

Список використаної літератури

1. Закон України Про туризм від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1995, № 31. С. 241.

2. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу. Ткаченко Т. І. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2006. 537 с.

3. Михайлова Ю.В., Боровик С.С. Вплив сезонності на ринок морського туризму. Розвиток транспорту, 2018. № 1 (2). С. 101-115.

4. Немець Л. М. Соціально-демографічні та історико-культурні фактори розвитку туризму. Культура народів Причорномор'я. 2001. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/nemec.htm (дата звернення: 22.09.2021).

5. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року. URL: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/135.htm> (дата звернення: 15.09.2021).

6. Рябова Т. А. Стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/51.pdf (дата звернення: 26.09.2021).

7. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Топчієв О. Г. Одеса : Астропринт. 2005. 632 с.

8. Гаценбиллер Н. Ю. Анализ и классификация факторов, определяющих направление развития туристских рекреаций. Чебоксарский экономический форум «Экономика и управление развитием в условиях мирового финансового кризиса», 23-24 июня 2009 г. С. 19-22.

9. Lokutova O. and Onopriichuk D. (2017). Rural tourism for the save of agrobiodiversity and the solution of socio-economic problems of rural, 303-307. URL: <http://agrobiodiversity.uniag.sk/scientificpapers/article/view/91/67> DOI: <http://dx.doi.org/10.15414/agrobiodiversity.2017.2585-8246.303-307>.

References

1. Zakon Ukrainy Pro turizm vid 15.09.1995 № 324/95-VR. Verhovna Rada Ukrainu. Vidomosti Verhovnoi Radu Ukrainu. 1995, № 31. pp. 241.

2. Tkachenko T. I. (2006) Staliy rozvitok turizmu: teoria, metodologia, realii biznesu. Kyiv. Nac.torg.-ekon.un-t. pp. 537.

3. Muhailova U. V. & Borovik S.S. (2018) Vpliv sezonnosti na rinok morskogo turizmu. Rozvitok transport. № 1 (2). S. 101-115.

4. Nemeц L. M. (2001) Socialno-demografichni ta istoruko-kulturni faktori rozvutku turizmu. Kultura narodov Prihornomoria. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/nemec.htm.

5. Regionalna strategija rozvitku Zakarpatskoi oblasti do 2015 roku. URL: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/135.htm>.

6. Riabova T. A. Stan ta perspektivi rozvitku turistichnoi galuzi v Ukraini. Elektronne naukovе fahove vudannia “Efektivna ekonomika”. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/51.pdf.

7. Topchiev O.G. (2005) Suspilno-geografichni doslidgennia: metodologia, metodi, metodiki. G. Odesa: Astroprint. S. 632.

8. Gasenbiller N. U. (2009) Analiz i klasifikacia faktorov, oprediliauchuh napravlenie razvitie turistkih reakcii. Cheboksarskiy ekonomicheskiy forum “Ekonomika i upravlenia razvitiem v usloviach mirovogo finansovogo krizisa”. pp. 19-22.

9. Lokutova O. and Onopriichuk D. (2017). Rural tourism for the save of agrobiodiversity and the solution of socio-economic problems of rural, 303-307. URL: <http://agrobiodiversity.uniag.sk/scientificpapers/article/view/91/67> DOI: <http://dx.doi.org/10.15414/agrobiodiversity.2017.2585-8246.303-307>.